

Gender in internationale statistieken update 2008

De RoSa-factsheets maken u wegwijs in het gelijke kansenlandschap in Vlaanderen. Telkens wordt er op een bepaald terrein nagegaan wat de situatie is. Zowel bredere thema's als meer specifieke krijgen aandacht, naargelang de relevantie en/of beschikbaarheid van informatie en het voorhanden zijn van cijfermateriaal. Bedoeling is niet zozeer volledigheid te bieden maar wel op een overzichtelijke en toegankelijke manier de positie van de vrouw in Vlaanderen te schetsen. RoSa is sinds 1978 in Vlaanderen hét adres voor informatie en documentatie over gelijke kansen, emancipatie en vrouwenstudies in binnen- en buitenland.

Nr. 58 • dec. 2008

In deze factsheet worden verschillende bronnen aangereikt en besproken om gendergelijkheid te analyseren en te meten.

Het realiseren van gendergelijkheid is een belangrijk doel en is daarom ook opgenomen in de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties.

Daarom is het op z'n minst nuttig om de evolutie naar gendergelijkheid wereldwijd te kunnen analyseren. Een aantal organisaties stellen daarom genderindexen op. Daarin worden landen gerangschikt op basis van een aantal kenmerken die te maken hebben met gendergelijkheid.

Daarnaast bestaan er gespecialiseerde databanken met statistieken die het mogelijk maken om genderverschillen te meten.

Ontdek in deze factsheet wie verantwoordelijk is voor de gegevens, met welke motieven de initiatiefnemers aan de slag zijn gegaan, welke bronnen ze hebben gebruikt en welke gegevens voor jou als gebruiker beschikbaar zijn. In het eerste deel worden een aantal genderindexen besproken. Daarna volgt een overzicht van internationale genderstatistieken die online raadpleegbaar zijn.

Genderindexen

HET UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (UNDP): HET HUMAN DEVELOPMENT REPORT

Wat en wie?

Het Human Development Report is een onafhankelijk rapport. Het wordt in naam van de Verenigde Naties opgesteld door een uitgelezen team van toonaangevende wetenschappers, mensen met ervaring op het gebied van ontwikkeling en leden van het Human Development Report Office van het UNDP (het ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties).

Waarom?

Het rapport werd in 1990 gelanceerd met als doel het humane aspect weer centraal te krijgen in het ontwikkelingsproces. Het economische

aspect (voortgang meten op basis van de evolutie in het inkomen per hoofd) kreeg immers teveel de overhand wat tot een beperkte kijk op het ontwikkelingsproces leidde.

Sinds het eerste rapport zijn er verschillende indexen verschenen die een indicatie geven van het ontwikkelingsniveau van een bepaald land. Deze indexen geven de mogelijkheid verschillende landen met elkaar te vergelijken. Vanuit de genderinvalshoek zijn de Gender-related Development Index (GDI), de Gender Empowerment Measure en de Human Development Index (HDI) van belang. De eerste twee houden specifiek rekening met bepaalde aspecten van genderongelijkheid. De laatste geeft een algemeen beeld weer van het ontwikkelingsniveau in een bepaald land.

Bronnen?

De data zijn meestal afkomstig van gespecialiseerde afdelingen binnen de VN: de World Health Organization (WHO), de United Nations Education Scientific and Cultural Organization (UNESCO), het Institute for Statistics and labor market statistics en de International Labor Organization (ILO).

GDI: gender-related development index

Wat?

De GDI is een samengestelde index die de gemiddelde score meet in de drie basisdimensies van de Human Development Index (HDI, zie verder). Deze dimensies zijn een lang en gezond leven, kennis en levensstandaard. De score is zo aangepast dat ongelijkheden tussen vrouwen en mannen worden weergegeven.

De GDI geeft het ontwikkelingsniveau van verschillende landen mee, rekening houdend met de ongelijkheid tussen vrouwen en mannen. Een vergelijking tussen de positie van een land in de HDI en de GDI kan op het bestaan van een ongelijkheid tussen vrouwen en mannen wijzen.

Beschikbare gegevens?

Positie van België in 2007/2008: 14 op 157 onderzochte landen

Plaats	Coëfficiënt	Gemiddelde levensverwachting	Geletterdheid	Algemene scholingsgraad	Geschat jaarlijks inkomen in USD
1. Ijsland	0,962	83,1 (79,9 voor mannen)		101 (90 voor mannen)	28 637 (40 000 voor mannen)
...					
14. België	0,940	81,8 (75,8 voor mannen)		97% (94% voor mannen)	22 182 (40 000 voor mannen)
....					
157. Sierra Leone	0,320	43,4 (40,2 voor mannen)	24,2% (46,7% bij mannen)	38% (52% voor mannen)	507 (1114 voor mannen)

Meer weten:

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_EN_Indicator_tables.pdf vanaf p 328 voor de gegevens

GEM: Gender empowerment measure

Wat?

De GEM-index is een samengestelde index om genderongelijkheid te meten. Volgende factoren worden in overweging genomen:

- Economische participatie
- Politieke participatie
- Macht over economische grondstoffen

De Gender Empowerment Measure wordt opgesteld om aan te tonen dat gender empowerment niet (enkel) afhankelijk is van het inkomen. Daarom is het zinvol om de relatieve rankings van de GEM index te vergelijken met het relatieve niveau van het nationale inkomen per hoofd.

Beschikbare gegevens?

- % vrouwen in het parlement
- % vrouwelijke beleidsmakers, hooggeplaatste ambtenaren en managers¹
- % vrouwen in de wetenschap (professionele en technische werkers²)
- De verhouding vrouw/man in het geschatte inkomen

Positie België in 2007/2008: 7 op 93 onderzochte landen

Rank	Coëfficiënt	% vrouwen in parlement	% vrouwen beleid	% vrouwen wetenschap	Verhouding inkomen vrouw/man
1. Noorwegen	0,910	37,9	30	50	0,77
...					
7. België	0,850	35,7	32	49	0,55
...					
93. Yemen	0,129	0,7	4	15	0,30

Meer weten:

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_EN_Indicator_tables.pdf vanaf p 330 voor de gegevens

HDI: Human Development Index

Wat?

De HDI geeft een breder overzicht van de ontwikkeling van een land. In de berekening van deze index worden volgende indicatoren worden gebruikt. Leiden de inwoners van dat land een lang en gezond leven? Dat wordt gemeten via de gemiddelde levensverwachting. Ten tweede wordt gekeken naar het onderwijsniveau. Het gaat dan over de graad van alfabetisme en het aantal inschrijvingen in het lager, middelbaar en hoger onderwijs. Tot slot houdt deze index rekening met de gemiddelde levensstandaard. Die wordt berekend aan de hand van de koopkracht pariteit, het BNP (bruto nationaal product) en het gemiddelde inkomen.

Deze index geeft niets weer over indicatoren zoals ongelijkheid noch over moeilijk te meten indicatoren zoals mensenrechten en politieke vrijheden.

¹ het aandeel van vrouwen in de posities gedefinieerd door de International Standard Classification of Occupations (ISCO-88, onder de verantwoordelijkheid van de ILO uitgebracht). Het gaat hier over wetgevers, hooggeplaatste overheidsbeambten, dorpsoudsten in traditionele samenlevingen, hooggeplaatste beambten van "special-interest" organisaties, managers met institutionele macht (corporate managers), directeurs en hoofd leidinggevenden, productie en uitvoerende departementen in bedrijven en managers in het algemeen.

² het aandeel van vrouwen in de posities gedefinieerd door de International Standard Classification of Occupations (ISCO-88). Het gaat om natuurkundige en wiskundige beroepen, ingenieurswetenschappelijke beroepen (en daarbij aanverwante beroepen), biowetenschappers, beroepen in de gezondheidssector (en daarbij aanverwante beroepen), leerkrachten ...

Waarom?

De Human Development Index is door de Verenigde Naties ontwikkeld om de aandacht van beleidsmakers, media en NGO's te trekken zodat ze niet enkel op economische thema's en statistieken focussen maar ook op menselijke "outcomes". De HDI moet duidelijk benadrukken dat mensen en hun mogelijkheden/vaardigheden het ultieme criterium moeten zijn om het ontwikkelingsniveau van een land te bepalen. Daarnaast is het ook de bedoeling dat beleidskeuzes op nationaal niveau in vraag worden gesteld. Hoe kan het bv. dat twee landen met hetzelfde inkomen per persoon zo ver uit elkaar kunnen staan in de index. Het is de bedoeling om het debat over overheidsbeleid in functie van gezondheid en onderwijs te stimuleren. Tot slot wil men met de HDI verschillen binnen landen, tussen provincies en staten opsporen en onder de aandacht brengen. Door deze interne verschillen te benadrukken, wordt het debat in die landen enorm gestimuleerd.

Beschikbare gegevens?

Positie België in 2005 (human development report 2007/2008)

Ranking	Coëfficiënt	Gemiddelde levensverwachting	Scholingsgraad	Gemiddeld BNP per hoofd in US\$
1. IJsland	0,968	81,5	95,4	36 510
...				
17. België	0,946	78,8	95,1	31 096
...				
177. Sierra Leone	0,336	41,8	34,8 (geletterdheid) 44,6 (scholingsgraad)	806

Positie België in 2004: 13 op 177 onderzochte landen (human development report 2006)

Ranking	Coëfficiënt	Gemiddelde levensverwachting	Scholingsgraad	Gemiddeld BNP per hoofd in US\$
1. Noorwegen	0,965	79,6	100,3	38 454
...				
13. België	0,945	79,1	94,7	32 119
...				
177. Niger	0,311	44,6	28,7 (geletterdheid) 21,5 (scholingsgraad)	779

Meer weten? Ga dan naar:

<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2007-2008/chapters/>

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2006_Tables.pdf: human development report 2006 tabellen

Gender Gap Index van het Wereld Economisch Forum

Wat en wie?

De Gender Gap Index wordt geanalyseerd in het Global Gender Gap Report. Het rapport meet hoe groot de genderkloof is in 115 landen. De index geeft een indicatie of vrouwen en mannen in dat land op gelijke voet worden behandeld, of ze juridisch gelijk worden behandeld, of ze gelijke kansen krijgen. De index spreekt zich wel niet uit over de levenskwaliteit of de levensstandaard in dat land. De Gender Gap index rangschikt landen dus op basis van hoe dicht ze bij gendergelijkheid zijn.

Beschikbare gegevens/gebruikte indicatoren?

- Economische participatie en kansen (mogelijkheden)
 - De verhouding vrouw/man in de beroepsbevolking
 - Gelijk loon voor gelijk werk
 - De verhouding vrouw/man in het geschatte inkomen
 - De verhouding vrouw/man in het aantal beleidsmakers, hooggeplaatste ambtenaren en managers
 - De verhouding vrouw/man in het aantal professionele en "technical workers"
- Verworvenheden in het onderwijs
 - De verhouding vrouw/man in geletterdheid
 - De verhouding vrouw/man in netto inschrijvingsgraad in het primair/secundair/tertiair onderwijs
- Gezondheid en overlevingsmogelijkheden
 - De verhouding vrouw/man in levensverwachting
 - De verhouding vrouw/man bij de geboorte
- Politieke empowerment
 - De verhouding vrouw/man in aantal parlementsleden
 - De verhouding vrouw/man op ministerieel niveau
 - De verhouding vrouw/man in aantal jaren dat er een vrouwelijk staatshoofd was

Positie België in 2007: 19 op 128 onderzochte landen

De tabel geeft de score per land, de ranking per onderzochte parameter en de score per parameter. Hoe dicht de score bij "1" ligt, hoe meer gendergelijkheid er voor die parameter is in het onderzochte land.

Ranking	Score	Ranking Economische participatie		Ranking onderwijs verworven-heden		Ranking gezondheid en overlevings-kansen		Ranking politieke empowerment	
1. Zweden	81,5%	6	76,1%	27	99,9%	73	97,4%	1	52,5%
...									
19. België	72%	46	66,8%	1	100%	50	97,9%	20	23,2%
...									
128. Yemen	45,1%	128	25,1%	127	56,5%	1	98%	127	0,8%

Voornaamste bronnen?

- ILO: LABORSTA (<http://laborsta.ilo.org/>)
- Human Development Report van de Verenigde Naties (<http://hdr.undp.org/>)
- World Health Statistics van de WHO (<http://www.who.int/healthinfo/statistics/en/>)
- Eigen berekeningen

Meer weten? Ga dan naar: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Gender%20Gap/index.htm>

GENDER EQUITY INDEX VAN SOCIAL WATCH DOG

Wat en wie?

Social Watch Dog is een internationale NGO. Het netwerk, dat bestaat uit allerhande nationale burgerbewegingen die het naleven van internationale verdragen over het uitroeien van armoede en over (gender) gelijkheid opvolgen. Via Social Watch rapporteren deze bewegingen over de vooruitgang in hun land met betrekking tot deze doelen. Deze index is vooral handig omdat ze ook een vergelijking in de tijd weergeeft.

Waarom?

De Gender Equity Index werd ontwikkeld om landen te rangschikken op basis van sociale indicatoren.

Beschikbare gegevens/gebruikte indicatoren?

- Onderwijs
 - Verschil in geletterdheid (m/v)
 - Verschil in inschrijvingsgraad primair onderwijs
 - Verschil in inschrijvingsgraad secundair onderwijs
 - Verschil in inschrijvingsgraad tertiair onderwijs
- Economische activiteit
 - Het aandeel loontrekkende vrouwen in verhouding tot het aandeel loontrekkende mannen.
 - De geschatte verhouding van het loon m/v
- Empowerment (hier opgevat als de vertegenwoordiging van vrouwen op beslissingsmakende niveaus in de politieke en economische wereld)
 - Vrouwelijke professionele en technische werkers?
 - Vrouwelijke beleidsmakers, senior officials en managers
 - Vrouwelijke ministers
 - Vrouwelijke parlementsleden

6

Positie België in GEI 2008: 30 op 149 onderzochte landen

Ranking/ index	Inschrijvingsgraad onderwijs			Verhouding Vrouwelijke tewerkstel- ling t.o.v. mannelijke	Verhouding loon	Vrouwelijke professi- onelen (%van totaal)	Vrouwelijke beleidsma- kers	Vrouwelijke ministers	Vrouwelijke parlements- leden
	1°	2°	3°						
1. Zweden /89	99,7	100,2	154,6	87	80,5	52,4	30	52,4	47,3
...									
30. België /73	100,4	100,8	123,1	73	55,5	49	32	21,4	34,7
...									
147. Ye- men /29	72,2	45,5	37,1	39	29,8	15	4	2,9	0,3

Bronnen?

- Het Human Development Report (<http://hdr.undp.org/>)
- De databanken van VN organisaties (UNStats, Unesco)
- Parline database van de IPU (interparlementaire unie; <http://www.ipu.org>)
- UNstats, UNESCO

Meer weten? Ga dan naar:

<http://www.socialwatch.org> en kies voor "Progress and setbacks"

UNITED NATIONS STATISTICS DIVISION

Statistische indicatoren over vrouwen en mannen per land

Op deze website zijn verschillende statistische gegevens te vinden, opgesplitst naar vrouwen en mannen en per land te raadplegen in volgende thema's:

- Demografisch (bevolking)
 - Bevolkingsgrootte (zowel totaal als per geslacht + de verhouding man/vrouw)
 - Bevolkingssamenstelling (% < 15 + % +60, uitgesplitst naar vrouw/man)
 - Bevolkingsgroei en verspreiding + verhouding man/vrouw bij internationale migraties
- Vrouwen en mannen in familieverband
 - Wettelijke minimumleeftijd om te huwen voor vrouwen en mannen
 - % gehuwden in de leeftijd 15-19 (man/vrouw) + gemiddelde huwelijksleeftijd
 - Vruchtbaarheid bij adolescenten en bij totale bevolking
 - Het gebruik van contraceptiemiddelen
- Gezondheid
 - Levensverwachting bij de geboorte en op 60 jaar (uitgesplitst vrouw/man)
 - Kinder- en moedersterfte
 - Mensen met HIV/aids, vrouwen met HIV/aids
- Opleiding
 - Geletterdheid
 - Gevolgde opleiding op basis van inschrijving per geslacht en verhouding man/vrouw
 - Aantal vrouwelijke leerkrachten per onderwijsniveau
- Arbeid
 - Economische activiteitsgraad (man/vrouw) – aandeel van vrouwen in de totale beroepsbevolking
 - Percentage deeltijdswerk (man/vrouw) aandeel van vrouwen in totaal van deeltijdswerk
 - Voordelen mbt moederschap (hoe lang moederschapsverlof, % van loon dat wordt doorbetaald, wie voor betaling verantwoordelijk is)
 - Economische activiteitsgraad (man/vrouw) + aandeel van vrouwen in de totale beroepsbevolking
 - Verdeling per statuut (man/vrouw): werknemer, werkgever, zelfstandig, "contributing family workers"
 - Percentage vrouwen in administratieve en management functies³
 - Het loon van vrouwen in relatieve verhouding tot dat van mannen
- Politieke participatie: het percentage vrouwen in het parlement

Heel handig is dat de verschillende tabellen in een datasheet te downloaden zijn. Een gedetailleerde analyse van de gegevens staan in de "World's Women reports" die vijfjaarlijks verschijnen (sinds 1990) en onder de verantwoordelijkheid vallen van de statistische afdeling van de UN Department for Economic and Social Affairs.

Meer weten?

<http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/indwfm/default.htm>

³ volgens de ISCO-88 klassering

“GENDERSTATS” VAN DE WERELDBANK

Wat en wie?

Genderstats is een online databank met genderstatistieken en gender indicatoren. De databank is ontwikkeld en wordt geregeld bijgewerkt door de Gender & Development groep binnen de Wereldbank.

Waarom?

Het doel van Genderstats is het aanbieden van een “one-stop source” (bron waar alles te vinden is) van statistieken en indicatoren uitgesplitst naar gender. Uitgesplitste gegevens voor een aantal thema’s zijn vaak beperkt. Toch werden deze indicatoren ook opgenomen om te benadrukken dat er bij het verzamelen van die gegevens ook aan de uitsplitsing vrouw/man moet worden gedacht.

Beschikbare gegevens?

De gegevens kunnen worden geraadpleegd per land of per regio en per thema en doorheen de tijd waar mogelijk:

- Gender en armoede waarbij evolutie in volgende dimensies aanbod komen
 - Economische mogelijkheden: toegang tot de arbeidsmarkt, tot productieve grondstoffen, mobiliteitsbeperkingen, tijdsbelasting door de noodzaak van huishoudelijke taken en het beheer van gemeenschappelijke grondstoffen.
 - Mogelijkheden en Menselijk Kapitaal (human capital): de toegang tot openbare diensten zoals onderwijs en gezondheid
 - Veiligheid: kwetsbaar voor economische of “omgevings”- (environmental) risico’s en voor burgerlijk en huiselijk geweld.
 - Empowerment: macht om beslissingen te nemen op het gebied van het huishouden, de gemeenschap en het nationale niveau
- Basis demografische gegevens
- Menselijke ontwikkeling
 - Onderwijs
 - Gezondheid en voeding
 - Dynamiek van de bevolking
- Gegevens met betrekking tot de beroepsbevolking (in welke sector, welk statuut)
- Politieke participatie
- Beleidsmaatregelen

Bronnen?

De gegevens zijn afkomstig van een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen. Denk daarbij aan nationale statistische gegevens, de databanken van de VN en onderzoek uitgevoerd of gefinancierd door de Wereldbank. Handig is dat de gegevens downloadbaar zijn.

Meer weten?

<http://genderstats.worldbank.org>

DE “GENDER, INSTITUTIONS AND DEVELOPMENT DATA BASE (GID-DB)” VAN DE OESO (ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING)

Wat en wie?

De GID-DB is opgevat als een tool voor onderzoekers en beleidsmakers om knelpunten in de economische ontwikkeling van vrouwen te ontdekken en te analyseren. De databank is ontworpen door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De OESO bestaat uit 30 landen die een aantal beginselen gemeen hebben: een markteconomie, een pluralistische democratie en de eerbiediging van de rechten van de mens.

Waarom?

Met deze databank heeft de OESO een handig instrument ontwikkeld om gendergelijkheid te kwantificeren en te meten. Daarvoor zijn er indicatoren opgebouwd om gendergelijkheid op te sporen en te analyseren. Hierdoor is het mogelijk om de status van vrouwen in verschillende landen te vergelijken. De OESO wil met de GID-DB ook knelpunten op het vlak van gendergelijkheid analyseren.

Er zijn gegevens verzameld voor 162 landen. Deze zijn gerangschikt op basis van 50 indicatoren. De uiteindelijke bedoeling is dus om genderdiscriminatie te meten.

Beschikbare gegevens?

Inputvariabelen. Daarmee worden die indicatoren bedoeld die, als ze worden aangepast, de gendergelijkheid kunnen beïnvloeden. Denk daarbij aan toegang tot grondstoffen (ook gezondheid, onderwijs,...), aan politieke empowerment. De GID-DB is in het bijzonder interessant omdat ze ook gegevens over sociale factoren bevat. Deze gaan van wat er in het huishouden gebeurt tot sociale normen. Concreet vind je gegevens terug over:

- Fysieke integriteit
 - Strafwetgeving aangaande geweld tegen vrouwen
 - Verspreiding van genitale verminking bij vrouwen
 - Vermiste vrouwen
- Gezinscode
 - Huwelijken voor de leeftijd van 20 jaar werd bereikt
 - Het aanvaarden van polygamie binnen een samenleving
 - Ouderlijk gezag gelijk voor vader en moeder?
 - Erfgewoonten ten voordele van mannelijke erfgenamen?
- Recht op bezit
 - Toegang van vrouwen tot het bezitten van grond
 - Toegang van vrouwen tot het verkrijgen van een banklening
 - Toegang van vrouwen tot eigendom (geen grond)
- Burgerlijke vrijheden
 - Bewegingsvrijheid
 - Verplichting om in het openbaar gesluiert te zijn
- Outputvariabelen. Dat zijn de indicatoren waarmee je de bestaande gendergelijkheid kan meten.
 - Economische rol van vrouwen
 - Bv. Aandeel tewerkstelling
 - Loon van vrouwen
 - ...

Meer weten?

http://www.oecd.org/document/23/0,2340,en_2649_33947_36225815_1_1_1_1,00.html

Samenstelling: Maarten Rombouts